

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

233

Vragen van het lid **De Roon** (PVV) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *het bericht dat Turkije lid wil worden van de «NAVO van het Oosten»* (ingezonden 20 september 2022).

Antwoord van Minister **Hoekstra** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 7 oktober 2022).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht dat Turkije lid wil worden van de door China geleide Shanghai Cooperation Organization (SCO)?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Op welke wijze werken lidstaten van de SCO politiek en militair met elkaar samen? Delen ze inlichtingen en ontwikkelen ze gezamenlijk militair strategische concepten?

Antwoord 2

De *Shanghai Cooperation Organisation* (SCO) is een in 2001 opgerichte regionale organisatie, die zich in eerste instantie primair richtte op contra-terrorisemesamenwerking en de stabilisering van grensgebieden tussen China, Rusland en ex-Sovjetstaten. Oorspronkelijke leden zijn China, Rusland, Kazachstan, Tadzjikistan, Kirgizië en Oezbekistan. In 2017 werden ook India en Pakistan lid. Tijdens de SCO-Top van 16 september jl. in Samarkand tekende ook Iran voor lidmaatschap, dat per april 2023 in zal gaan. De organisatie kent daarnaast een aantal waarnemende landen en «*dialogue partners*» (waaronder Turkije). De Samarkandverklaring spreekt voorts van de intentie om de samenwerking verder te ontwikkelen op het gebied van politiek, veiligheid, economie, financiële zaken en investeringen en culturele en humanitaire banden. De staatshoofden en regeringsleiders van de SCO komen jaarlijks bijeen.

Militaire oefeningen in SCO-verband vinden met enige regelmaat plaats. Ook is er sprake van inlichtingsamenwerking tussen SCO-leden. Tegelijkertijd

¹ De Telegraaf, 19 september 2022, «Turkije wil lid worden van «NAVO van het oosten»» (<https://www.telegraaf.nl/nieuws/1949627746/turkije-wil-lid-worden-van-navo-van-het-oosten>).

moet geconstateerd worden dat er onlangs sprake was van gewapende confrontatie tussen Tadzjikistan en Kirgizië en dat India en Pakistan regionale rivalen zijn. De mate van wederzijds vertrouwen binnen de SCO is dus beperkt. Van de ontwikkeling van gezamenlijke militaire concepten lijkt geen sprake te zijn, maar in SCO-verklaringen komt wel nieuwe terminologie voor die implicaties heeft voor het militaire domein, zoals de notie van «*equal, common, indivisible, comprehensive and sustainable security*».²

Vraag 3 en 4

Hoe groot acht u het risico dat president Erdogan het lidmaatschap zal gebruiken om de NAVO, en het Westen in het algemeen, mee te chanteren als dat hem uitkomt?

Deelt u de mening dat een Turks lidmaatschap van de SCO onverenigbaar is met het NAVO-lidmaatschap en het bondgenootschap zelfs ondermijnt? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3 en 4

Het is aan landen om een eigenstandige soevereine beslissing te nemen ten aanzien van hun deelname aan internationale samenwerkingsverbanden. Daarbij zij wel opgemerkt dat bij het aangaan van nieuwe partnerschappen de verplichtingen die daaruit voortvloeien niet op gespannen voet mogen staan met reeds aangegane partnerschappen, in dit concrete geval betekent dit dat de verplichtingen die Turkije op zich neemt bij toetreding tot SCO niet op gespannen voet mogen staan met de voor Turkije uit NAVO-lidmaatschap voortvloeiende verplichtingen.

Vraag 5 en 6

Hoe ziet u het Turkse voornemen om lid te worden van de «NAVO van het Oosten», tegen de achtergrond van uw stelling dat we wereldwijd te maken hebben met een «krachtmeting tussen democratie en autocratie»?³

Constateerend dat de oorlog in Oekraïne volgens u een lakmoesproef voor (potentiële) dictators is, hoe komt dictator Erdogan door deze lakmoesproef nu hij aansluiting zoekt bij een organisatie waar ook China, Pakistan en straks ook nog Iran bij aangesloten zijn?⁴

Antwoord 5 en 6

Eensgezindheid van NAVO-lidstaten en het waarborgen van de waarden die daarbij horen zijn van groot belang. Daar spreekt NL ook regelmatig over met Turkije. Overigens heeft Turkije de oorlog in Oekraïne veroordeeld, gezorgd voor naleving van het Montreux Verdrag, en een cruciale rol gespeeld bij de totstandkoming van de graandeal. Bovendien heeft Turkije zich uitgesproken tegen de recente door de pro-Kremlin autoriteiten georganiseerde zogenaamde referenda en steun uitgesproken voor de territoriale integriteit, onafhankelijkheid, en soevereiniteit van Oekraïne.

Vraag 7

Wilt u er tot slot voor pleiten dat Turkije uit het NAVO-bondgenootschap moet worden gezet omdat Turkije niet alleen een onbetrouwbare bondgenoot is, maar tevens in vergaande mate lak heeft aan democratische en rechtsstatelijke beginselen?

Antwoord 7

Binnen de NAVO is er ruimte om met elkaar te spreken over zaken van gemeenschappelijk belang, maar ook over zaken waarover zorgen bestaan. Turkije is een belangrijke NAVO-bondgenoot, mede gezien geografische

² Samarkand Declaration of the Council of Heads of State of Shanghai Cooperation Organization (mea.gov.in).

³ De Volkskrant, 9 mei 2022, «Hoekstra breekt met voorzichtige taal voorgangers: investeer in EU-slagkracht om «manier van leven» te verdedigen» (<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/hoekstra-breekt-met-voorzichtige-taal-voorgangers-investeer-in-eu-slagkracht-om-maniem-van-leven-te-verdedigen-b179a184/>).

⁴ De Volkskrant, 19 september 2022, «Reken maar dat alle dictators en potentiële dictators hiernaar kijken als een lakmoesproef: kom je hiermee weg in de 21ste eeuw?» (<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/reken-maar-dat-alle-dictators-en-potentiele-dictators-hiernaar-kijken-als-ee-lakmoesproef-kom-je-hiermee-weg-in-de-21ste-eeuw-bfefff15/>).

locatie, capaciteiten en de grote bijdrage die Turkije levert aan missies. Het is dus niet in ons belang om Turkije uit de NAVO te zetten. Daarmee zouden we bovendien een zeer geschikt forum verliezen om met elkaar over onze eventuele zorgen te spreken. Ten slotte voorziet het NAVO verdrag niet in de mogelijkheid van gedwongen uittreding.